

lük. A deportáltak élelmezése Hegyeshalomban kielégítőbb volt. Naponta kétszer kaptak enni, és látogatásunk és közbenjárásunk eredményeképpen az ellátásuk nyilván még javult. Elhelyezésük viszont Hegyeshalomban is nagyon rossz volt, mert az embereket még itt is pajtákban szállásolták el, szalmán. A szalmát azonban már annyira letaposták a korábbi transzportok, hogy mocskos volt és kétségkívül fertőzőtt.⁶³

A zsidókat rendszerint Hegyeshalomba való megérkezésük után egy nappal kivitték a német határra, és átadták egy német bizottságnak, melyet Dieter Wisliceny vezetett, az az ember, aki korábban a vidéki gettósítási és deportálási kampányt irányította. Az átadásért felelős magyar bizottságot Bartha László alezredes vezette. Az átadások rendszerint reggel 7 és 9 óra között zajlottak le. A jegyzőkönyvek csak az átadott zsidók számát rögzítették; akárcsak a tömeges deportálások idején, meg sem kísérelték név szerint azonosítani a zsidókat, vagy megadni nemük vagy koruk szerinti összetételüket. A német bizottság valamennyire igényes volt, mert elsősorban az volt az érdeke, hogy viszonylag épkezláb zsidókat kapjon; néha elutasította a teljesen meggyomorodott embereket vagy az előrehaladott terhes nőket.⁶⁴ A magyar hivatalos személyek viszont rendszerint nagyon szerették volna megtisztítani Magyarországot minden zsidótól, fizikai állapotra való tekintet nélkül.⁶⁵

A magyarok buzgósága tükröződött annak a rendeletnek a hangnemében és tartalmában, amelyet a belügyminisztérium november 13-án, 18 016/1944. res. sz. alatt bocsátott ki. Ez arra utasított minden karhatalmi szervet, de különösen a rendőrséget és a csendőrséget, hogy éberren keresse az erőltetett menetből esetleg megszökö zsidókat.⁶⁶

A semleges országok képviselőinek sikerült elintéznük, hogy Hegyeshalomból és az útvonal menti szálláshelyekről visszatérjen több száz zsidó, akik eredeti vagy nemrég kibocsátott menlevéllel rendelkeztek.

A munkaszolgálatosok sorsa a hadseregnél

A zsidó férfiak és nők október második felében elrendelt „mozgósításán” kívül a magyar hatóságok úgy döntöttek, hogy a megmaradt munkaszolgálatos-századokat nyugat-magyarországi erődítmények építésére vezénylik a Hegyeshalom–Sopron–Kőszeg vonalra.⁶⁷ Ezek közt sok frissen alakult „védett” század volt – melyek a semleges országok védelmét élvezték. (Azután alakították meg őket, hogy a semleges országok érélyesen tiltakoztak, amiért a nyilas hatóságok nem vették figyelembe a menleveleket, amikor az árokásási műveletekre mozgósították a zsidókat.) Szálasi nagyon szerette volna, ha ezek az országok